

Valintaesitys maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön käsittelyyn

Hankkeen julkinen nimi	Ilmastoviisas, elävä Kuusamon keskusta - Kuusamon keskustan kehittämisvisio 2045
Hakemusnumero	406872
Valintakokouksen päivämäärä	
Hakijan virallinen nimi	Kuusamon kaupunki
Osatoteuttaja	-
	-
Toimintalinja	2 Hiilineutraali Suomi
Erityistavoite	2.2 Ilmastomuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen
Alkamispäivämäärä	1.2. 2026
Päättyispäivämäärä	31.12.27

Hakijan esittämä kuvaus hankkeen sisällöstä

Tiivistelmä

Ilmastoviisas, elävä Kuusamon keskusta - Kuusamon keskustan kehittämisvisio 2045-hankkeen tavoitteena on laatia osallistavasti visio älykkästä, kestävästä ja ilmastomuutokseen sopeutuvasta keskustasta. Hanke vastaa tarpeeseen luoda kokonaisvaltainen suunnitelma, joka yhdistää ilmastokestävyyden, elinkeinojen kehittämisen, rakennetun ympäristön toimivuuden sekä alueen luonnon erityispiirteet yhdeksi johdonmukaiseksi kehityssuunnaksi. Visio toimii jatkossa suunnittelun ja päätöksenteon työkaluna keskustan rakenteen, liikenteen, viheralueiden ja infrastruktuurin kehittämisessä.

Hankkeessa hyödynnetään olemassa olevaa tietoa ja tuotetaan uutta osallistamalla alueen asukkaita, kausiasukkaita, yrityksiä ja muita sidosryhmiä. Elinkeinoelämän näkökulma on keskeinen ja visiossa otetaan huomioon yrittäjien tarpeet, varautuminen ja sopeutuminen ilmastomuutoksen vaikutuksiin osana tulevaisuuden keskustaa. Hankkeessa kehitetään ilmastoviisasta suunnittelua tukevia työkaluja, kuten latvuspeittävyiden ja mikroilmaston analysointia sekä hulevesien hallintaa ja tuotetaan tietoa ilmastoviisaan suunnittelun tueksi. Lisäksi visiossa tarkastellaan energiatehokkuutta, uusiutuvan energian hyödyntämistä ja vähäpäästöistä liikkumista. Hanke toteutetaan yhdenvertaisesti ja esteettömyys sekä EU:n perusoikeudet huomioiden.

Toimenpiteet:

Hankkeessa hyödynnetään jo olemassa olevaa tietoa ja suunnitelmia, mutta tuotetaan myös uutta tietoa osallistamalla sidosryhmiä mukaan suunnitteluun. Visio luodaan osallistavasti paikallisten yritysten,

vakituisten asukkaiden, kausiasukkaiden sekä muiden sidosryhmien kanssa. Osallistaminen toteutetaan erilaisten työpajojen ja kyselyiden avulla ja niissä kerätään näkemyksiä eri väestöryhmiltä (hyödynnetään osallistamisessa neuvostoja, yhdistyksiä, yms. erilaisia kohderyhmiä edustavia tahoja). Hankkeessa kuullaan laajasti paikallisia yrittäjiä, joiden näkemyksiä ja tulevaisuudensuunnitelmia sovitetaan yhteen keskustan kehittämisvision kanssa. Elinkeinojen näkökulmasta erityisesti ilmastomuutokseen varautuminen ja sopeutuminen ovat keskiössä. Elinkeinojen osalta visiossa korostuu muun muassa toimivien liikenne- ja vesihuoltoratkaisujen takaaminen, helle- ja rankkasadetilanteiden hallinta sekä asiakasvirtojen turvallinen liikkuminen keskustassa. Vision suunnitteluprosessissa varmistetaan, että sukupuolten tasa-arvo, esteettömyys, syrjimättömyys ja EU:n perusoikeuskirjan periaatteet toteutuvat käytännössä.

Hankkeessa kehitetään ja otetaan käyttöön ilmastoviisasta suunnittelua tukevia menetelmiä ja digitaalisia työkaluja. Tärkeässä asemassa on latvuspeittävyden arviointi ja puuistutussuunnittelu, jolla hillitään kaupunkialueen lämpösaarekeilmiötä. Hulevesien hallintaan ja valumavesien viipymän pidentämiseen etsitään tehokkaita ratkaisuja esimerkiksi erilaisista viher- ja kosteikkoalueista, joka tukee katu- ja rakennemuutosten suunnittelua rankkasateiden varalta. Yhtenä vision osiona on myös kaupungin mikroilmastoon vaikuttavien elementtien analyysi, kuten viheralueiden sijoittelu ja ilmanvaihtokäytävät.

Visiossa tarkastellaan myös energijärjestelmiä. Varautumista ja sopeutumista tarvitaan muun muassa hellejaksojen aikana kuumuuden hallintaan rakennuksissa. Myös sähkökatkoksiin tulee varautua. Päästöttömän omaenergiantuotannon (maalämpö, aurinkoenergia) mahdollistaminen ja edistäminen ovat yksi tärkeä osa suunnittelua. Visiossa huomioidaan myös energiatehokkaan puurakentamisen edistäminen sekä rakennusten elinkaaritehokkuus.

Hankkeessa kehitetään ilmastoystävällistä liikkumista. Erityistä huomiota kiinnitetään joukkoliikenteen reitteihin ja palveluihin keskustan eri alueiden välillä sekä keskustan ja Rukan välillä. Visiossa korostetaan myös jalankulun ja pyöräilyn väyläverkostoa, jolla luodaan turvallinen ja houkutteleva vaihtoehto yksityisautoilulle. Saavutettavuus ja esteettömyys ovat myös tärkeitä suunnittelun painopisteitä.

Hankkeessa on viisi työpakettia:

Työpaketti 1: Hankkeen koordinointi ja hallinto

Kesto: koko hankkeen ajan (2/2026–12/2027)

Hankealue: koko Kuusamo

Vastuutaho: Kuusamon kaupunki (hankevastaava)

Sisältö: Työpaketin toimenpiteisiin sisältyvät hankkeen hallinnointi, raportointi ja seuranta, kumppani- ja asiantuntijaverkoston koordinointi, hankkeen viestintä ja tiedottaminen (viestintäsuunnitelman laadinta) sekä talousseuranta.

Työpaketti 2: Nykytilan kartoitus (lähtötietoanalyysi)

Kesto: 2–7/2026

Hankealue: Kuusamon keskustan alue ja Ruka

Toteutus: Asiantuntijatyö ostopalveluna

Sisältö: Työpaketissa hyödynnetään aikaisempia kartoituksia ja suunnitelmia. Kartoitetaan keskustan nykyinen rakenne ja ympäristö. Kartoitetaan elinkeinojen sopeutumiskyvyn nykytila. Tunnistetaan ilmatoriskit ja haavoittuvuudet.

Työpaketti 3: Osallistaminen ja sidosryhmäyhteistyö

Kesto: 3–12/2026 (jatkuu myös osittain TP4:ssa)

Hankealue: koko Kuusamo

Toteutus: Asiantuntijatyö ostopalveluna ja Kuusamon kaupunki (hankevastaava)

Sisältö: Työpajojen ja kyselyjen suunnittelu ja toteutus. Kohderyhmäkohtaisten kyselyiden ja haastattelujen suunnittelu ja toteutus. Laajaa kohderyhmää osallistavan avoimen verkkokyselyn tai karttapohjaisen kommentointialustan toteutus. Saadun aineiston analyysi.

Työpaketti 4: Vision laadinta

Kesto: 6/2026–10/2027

Hankealue: Kuusamon keskusta, Ruka sekä liikenteen osalta Kuusamo-Ruka väli

Toteutus: Ostopalveluna (kaupunkisuunnittelu- ja/tai arkkitehtitoimisto tms.)

Sisältö: Työpajojen ja kartoitusten pohjalta laaditaan keskustan visio, jossa huomioidaan ilmastomuutokseen sopeutuminen, liikkuminen, elinkeinot, viherrakenteet, turvallisuus ja viihtyisyys sekä energia- ja resurssitehokkuus. Vision laatimisessa hyödynnetään KESY-toimintamallia. Visiossa esitetään konkreettisia kehittämistoimia ja niiden vaiheistuksia. Prosessi toteutetaan TP3:n tuloksien pohjalta, mutta prosessissa edelleen osallistetaan sidosryhmiä pyytämällä muun muassa lausuntoja. Osallistamiseen ja konkreettisen toimenpidesuunnitelman laatimiseen panostetaan erityisesti, jotta visiosta todella muodostuu tulevaisuuden toimenpiteitä ohjaava työkalu. Tässä työpaketissa kartoitetaan suunnittelutyökalujen tarve (esim. rankkasateiden viivytyt ja vesien imeytyt, varjoisuuden simulointi jne.). Visiossa esille nousseiden tietotarpeiden pohjalta kehitetään ja otetaan käyttöön työkaluja muun muassa latvuspeittävyysanalyysia varten tai vaihtoehtoisesti tuotetaan ja hankitaan tietoa ilmastoviisasta suunnittelua varten. Lisäksi toteutetaan pilottiluonteinen suunnitelma vesistön (esimerkiksi "Meijerin lampien" eli Suolammen ja Helilammen) ennallistamiseksi. Ennallistamissuunnitelmassa huomioidaan luontopohjaiset ratkaisut saastumisen estämiseksi sekä paras mahdollinen menetelmä ennallistamiseksi. Tavoitteena on, että ennallistamissuunnitelmasta olisi hyötyä myös muiden vastaavien ennallistamiskohteiden ennallistamisen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Työpaketti 5: Yhteenveto, raportointi ja jatkotoimenpiteet

Kesto: 10–12/2027

Vastuutaho: Kuusamon kaupunki (tarvittaessa ulkoinen arvioija)

Sisältö: Visiosta viestitään laajasti ja sille laaditaan jalkauttamissuunnitelma. Hankkeelle laaditaan loppuraportti, jossa arvioidaan hankkeen tuloksia suhteessa tavoitteisiin. Hankkeen tuloksista laaditaan tiivistelmä, jotta hankkeen tuloksia pystytään viestimään tehokkaasti ja jotta tuloksia on mahdollista hyödyntää myös muissa kunnissa. **Loppuraportti ja tiivistelmä tuloksista ovat saatavilla Kuusamon kaupungin verkkosivuilta. Tuloksista viestitään monikanavaisesti.**

Tulokset:

Hankkeen päätuloksena on osallistavin menetelmin luotu keskustan kehittämisvisio. Vision toteutus on jaettu loogisiin kokonaisuuksiin ja näille kokonaisuuksille on tehty toteutussuunnitelmat. Hankkeen konkreettinen tulos on siis visio vuodelle 2045 ja konkreettinen suunnitelma vision toteuttamiseksi. Hankkeen valmisteluun osallistetaan useita eri sidosryhmiä ja vision prosessiin osallistuu viranhaltijoita eri toimialoita. Yhtenä tärkeänä osallistettavana sidosryhmänä ovat paikalliset päättäjät. Laajan osallistamisen tarkoituksena on se, että visio ja konkreettinen suunnitelma sen toteuttamiseksi päätyvät aidosti suunnittelua ja päätöksentekoa ohjaaviksi työkaluiksi.

Työpaketeittain hankkeen tulokset ovat seuraavat:

Työpaketti 1: Hyvin johdettu, raportoitu ja viestitty hanke. Hankkeella on viestintäsuunnitelma.

Hankkeen budjetti on toteutunut suunnitellusti. Hanke saavuttaa päätavoitteensa.

Työpaketti 2: Lähtötietoanalyysi, jossa on tunnistettu ja hyödynnetty aiempien kartoitusten, selvitysten ja suunnitelmien sisältö. Analyysissa on tunnistettu myös ne kohteet ja näkökulmat, joista on tarpeellista tuottaa ja hankkia lisää tietoa.

Työpaketti 3: Osallistavasti ja eri kohderyhmät laajasti huomioiva analyysi, jota hyödynnetään vision 2045 laatimisessa.

Työpaketti 4: Keskustan tulevaisuusvisio laadittu ja siinä huomioidaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja muut kehitysteemat. Visiossa on esitetty konkreettiset kehittämistoimet ja niiden vaiheistus. Ilmastoviisaan suunnittelun työkalu- sekä tietotarpeet kartoitettu ja soveltuvia työkaluja kehitetty ja/tai käyttöön otettu (esim. latvuspeittävyysanalyysi). Vähintään yksi pilottiluonteinen suunnitelma (esim. vesistön ennallistamissuunnitelma) laadittu.

Työpaketti 5: Hankkeen loppuraportti ja sen pohjalta tehty visuaalinen tiivistelmä, jotka sisältävät hankkeen tulosten arvioinnin. Visiota ja hankkeen tuloksia viestitty laajasti eri kohderyhmille.

Osa hankkeen tuloksista on mitattavissa määrällisesti tai muutoin yksiselitteisellä tavalla:

Osallistamistilaisuuksia on järjestetty 6 kpl

Haastatteluja on toteutettu 10 kpl

Ilmastoviisaan suunnittelun työkaluja on kehitetty/käyttöön otettu 2 kpl

Pilottiluontoisia suunnitelmia on tuotettu 1 kpl

Loppuraportista on tuotettu visuaalinen tiivistelmä

Laadullista tarkastelua tarvitaan varsinkin tuotetun vision ja hankkeen tuloksien kannalta. Näissä voidaan käyttää ulkopuolista arvioijaa ja tehdä itsearviointia. Hankkeen laadullista arviointia voidaan toteuttaa myös osallistavasti, pyytämällä arvioita vision laadusta hankkeessa mukana olleilta kohderyhmiltä.

Kustannusarvion tiivistelmä

	Yhteensä €
1 Palkkakustannukset	0
2 Matkakustannukset	0
3 Ostopalvelut	258 000
4 Muut kustannukset	0
Flat rate 7 % kehittäminen	18 060
5 Tulot (vähennetään kustannuksista)	0
Nettokustannusarvio yhteensä	276 060

Rahoitussuunnitelman tiivistelmä

	Yhteensä €	Osuus %
1 Haettava EU- ja valtion rahoitus	220 848	80,00
2 Omarahoitus: Kuntarahoitus	55 212	20,00
3 Kuntarahoitus	0	0
4 Muu julkinen rahoitus	0	0
5 Yksityinen rahoitus	0	0
Rahoitussuunnitelma yhteensä	276 060	100,00

Lisätietoja ja rahoittajan arvio hankkeesta

- Hulevesikartalla Kuusamossa on paljon kortteleita, joihin vesi kerääntyy, joten hulevesiä koskevat suunnitelmat ovat ajankohtaisia.

-Kuusamo on sähkön osalta yhden ainoan syöttölinjan varassa, minkä vuoksi huoltovarmuuden näkökulma on syytä huomioida visiosuunnittelussa. Kaupunki on myös lämmön osalta hyvin pitkälle yhden lämpölaitoksen varassa, joten esim. järvien alla olevan maanlämmön hyödyntämismahdollisuus syytä selvittää osana varautumista ja hillintää.

-Liikennejärjestelmien suunnittelulle on tarvetta erityisesti Rukan alueelle yksityisautoilun kasvun hillitsemiseksi (pysyvä asutus alueella lisääntyy ja mökkejä muutetaan ympärivuotiseen asumiseen soveltuviksi).

Hankkeen tavoitteena on laatia Kuusamon keskusta-alueen rakentamiselle (infrastruktuuri, liikenne ja viheralueet) kehittämissuunnitelma, Keskustan tulevaisuusvisio, jossa huomioidaan ilmastonmuutoksen tuomat uudenlaiset riskit rakennetulla alueella ja pyritään löytämään keinoja ennakoida ja vähentää haavoittuvuuksia. Vision laadinnassa keskeistä on turvata ilmastonmuutoksen vaikutusten ennakoinnin ja sopeutumistoimenpiteiden kautta elinkeinojen kestävä kasvu, asukkaiden turvallisuus ja hyvinvointi sekä ilmastoystävällinen liikkuminen.

Suunnittelussa hyödynnetään olemassa olevia työkaluja (mm. viherkerroin, latvuspeittävyys) ja kehitetään Kuusamon alueelle soveltuvia luontopohjaisia ratkaisuja torjua sään ääri-ilmiöiden kuten rankkasateiden ja helleaaltojen tuomia riskejä. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen lisäksi suunnittelussa huomioidaan myös ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulma selvittämällä mahdollisuuksia hyödyntää uusiutuvaa energiaa ja kehittää ilmastokestävää liikkumista (jalankulku- ja pyöräilyverkosto, joukkoliikenteen reitit ja palvelut keskustan eri alueiden välillä sekä keskustan ja Rukan välillä). Hankkeen päätulos on Kuusamon keskusta-alueen kehittämisvisio ja sen eri osa-alueiden toteutussuunnitelmat.

Hankkeessa aiotaan soveltaa latvuspeittävyysindikaattoria, joka kytkeytyy EU:n ennallistamisasetusehdotuksen kaupunkiariklaan ja kaupunginosia koskevaan kansainväliseen 30% latvuspeittävyysuusiutukseen. Indikaattorin käytöstä ei ole vielä paljon kokemusta ja jalkauttaminen edellyttää sen laskentamenetelmien vakinaistamista ja parempaa ymmärrystä puuston merkityksestä kaupunkien ilmastonkestävyyden ja viihtyisyyden turvaamisessa. Hanke toisi tietoa latvuspeittävyysindikaattorin käytettävyydestä ja soveltuvuudesta Kuusamon tapaisissa pienissä keskustaa-ajamissa.

Hanke on Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027-ohjelman mukainen ja toteuttaa sen toimintalinjan 2 erityistavoitetta 2.2. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen. Hanke täyttää yleiset valintaperusteet ja erityistavoitekohtaisessa arvioinnissa hanke sai riittävästi pisteitä (18,5/32) tullakseen rahoitetuksi. Hanke vastaa erityistavoitteen painopisteisiin.

Ratkaisun perustelut ja jatkotoimenpiteet

Hanke on Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027-ohjelman mukainen ja toteuttaa sen toimintalinjan 2 erityistavoitetta 2.2. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen. Hanke täyttää yleiset valintaperusteet ja erityistavoitekohtaisessa arvioinnissa hanke sai riittävästi pisteitä (18,5/32) tullakseen rahoitetuksi. Hanke vastaa erityistavoitteen painopisteisiin.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen EU- ja hanketiimi 23.10.2025
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen EURA-rahoituskokous 4.11.2025
Pohjois-Pohjanmaan MYR-sihteeristö 17.12.2025

Rahoittaja puoltaa hakemuksen hyväksymistä